

Böcker till redaktionen

Iver Hornemann Møller:

Tillidsmandens roller

Socialforskningsinstitutets pjese 6
Teknisk Forlag, Köpenhamn 33 s,
Dkr 6: 55 inkl moms

Gunilla Ladberg:

Psykologi för vår vardag

Esselte Studium 166 s, ca kr
61: — inkl moms

Jan Plovsing:

Beboere under sanering

Socialforskningsinstitutets publi-
kation 71
Teknisk Forlag, Köpenhamn 353
s, Dkr 56: 25 inkl moms

P-H Kühl, Inger Koch-Nielsen:

Fritid 1975

Socialforskningsinstitutets med-
delelse 14
Teknisk Forlag, Köpenhamn 100
s, Dkr 11: 85 inkl moms

P-H Kühl, Jens Kristian Munk:

Døgnrytme — Tidsanvendelse

Socialforskningsinstitutets med-
delelse 15
Teknisk Forlag, Köpenhamn 97 s,
Dkr 13: 25 inkl moms

Arne Sund:

Psykiatri og stress under kriser, katastrofer og krig

Universitetsforlaget, Oslo 227 s

Socialstyrelsens principprogram för långtidssjukvård

Socialstyrelsen anser 1976: 3
Liber distribution 77 s

Hans Berglind (red):

Ideal och verkligheter i svensk socialvård

Wahlström & Widstrand 307 s,
ca kr 45: — inkl moms

Anna-Greta Heyman:

Invandrarbarn

Stockholms socialförvaltnings in-
formationsbyrå 138 s, kr 15: —

Mohamed Chaib, Jonas Widgren:

Invandrarbarnen och skolan

En nyckelfråga för Europa
Wahlström & Widstrand 138 s,
ca kr 28: 50 inkl moms

Peter Gundelach, K W Redder:

Arbejdskraftens mobilitet 3: Omfanget

Socialforskningsinstitutets publi-
kation nr 70
Teknisk Forlag, Köpenhamn 107
s, Dkr 19: 25 inkl moms

Anders From:

Hvordan går det i Grønland

Socialforskningsinstitutets pjese 5
Teknisk Forlag, Köpenhamn 112
s, Dkr 12: 50 inkl moms

Kjell E Johanson:

Ungdom fritid kultur

En bok om ungdoms- och fritids-
gårdar
Bo Cavefors förlag 152 s, ca kr
30: — inkl moms

Ebbe Vestergaard, Jan-Ingvar

Løjstedt, Per-Johan Ödman:

Perspektiv på pedagogiken

Introduktion i pedagogisk filosofi
från Platon till Habermas
Wahlström & Widstrand 144 s

Ulj Bergdahl, Bengt Fristedt:

Vår miljö

Omgivningshygien, arbetsmiljö
Studentlitteratur 115 s

K J Neale:

Work in penal institutions

Report prepared at the request of
the EECF
Council of Europe 46 s

I dagens frågor

Red: Sten Söderberg

De nya lagarna

Socialmedicinsk tidskrift har tidi-
gare redovisat nya lagar kring 1
juli och ger här en kort översikt
av de som trädde i kraft i år:

Socialdepartementets område

**SÄNKT PENSIONSÅLDER
TILL 65 ÅR:** Den allmänna pen-
sionsåldern inom folkpensione-
ringen och ATP sänks från 67 år
till 65 år den 1 juli.

RÖRLIG PENSIONSÅLDER:
Ökade möjligheter till rörlig pen-
sionsålder mellan 60 och 70 år
införs den 1 juli:

- a) en helt ny försäkring för del-
pension i kombination med
deltidsarbete
- b) förtida eller uppskjutet uttag
införs den 1 juli:
av ålderspension från folk-
pensioneringen och ATP
- c) förtidspension från folkpension-
eringen och ATP

Som en nyhet i pensionssyste-
met införs en försäkring för del-
pension vid övergång till deltid-
arbete. Den ger helt nya möjlig-
heter att trappa av arbetsinsatsen

under de sista yrkesverksamma åren och på så sätt få en mjuk övergång från arbete till ålderspension.

Delpensionen kan tas ut mellan 60 och 65 års ålder. Den återstående arbetstiden ska motsvara i genomsnitt minst 17 tim. i veckan så att den medför rätt till sociala förmåner. Pensionsnivån blir 65 procent av det inkomstbortfall som uppstår vid övergången till deltidarbete. Inkomsten vid övergång till delpension i förening med deltidarbete kommer därigenom i vanliga inkomstlägen att motsvara mellan 85 och 90 procent av tidigare inkomst vid heltidsarbete. Delpensionen reducerar inte ålderspensionen från folkpensioneringen och ATP vid 65 års ålder. Delpensionen räknas som pensionsgrundande inkomst för ATP. Delpensionen värdesäkras på samma sätt som folkpension och ATP.

Arbetsmarknadsdepartementets område

Utbildningsbidragen vid arbetsmarknadsutbildning höjs med — som regel — 10 kr om dagen från den 1 juli. Bidraget blir då upp till 140 kr om dagen för arbetslöshetsförsäkrade. För övriga vuxna blir bidraget 100 kr om dagen och för de flesta elever under 20 år 55 kr. Därtill kommer traktamenten och särskilda bidrag.

De ungdomar som är berättigade till kontant arbetsmarknadsstöd får möjlighet att redan efter en månad få 55 kr per dag om de går i arbetsmarknadsutbildning. (En förutsättning härför är att ungdomarna inte kan få utbildning i gymnasiet eller liknande skola.)

Starthjälpen till den som måste flytta för att få arbete höjs från 1 juli till 3 000 kr för familjeförsörjare och 1 500 kr för övriga.

Utbildningsdepartementets område

BÄTTRE STUDIESTÖD:

För dem som genomgår en *grundläggande utbildning för vuxna* införs ett nytt stöd från 1 juli. Timersättning ges dem som förlorar arbetsinkomst, ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd. Ersättningen är 18 kr per timme för 25 timmars undervisning. För hemarbetande är ersättningen 8 kr per timme.

Vuxenstudiestödet höjs den 1 juli till mellan 2 200 och 3 080 kr per månad. (Nu är det 1 980 — 2 860 kr). Vuxenstudiestödet är beskattningsbart.

Ett nytt *utbildningsbidrag för doktorander* införs den 1 juli och ersätter de nuvarande doktorandstipendierna. Utbildningsbidragen är på 2 640 kr per månad och är beskattningsbara.

Bidragen till de handikappades kulturella verksamhet ökar med 20 procent till 8,3 miljoner kr.

Organisationsstödet till *nykterhetsorganisationer* mer än fördubblas till 6 miljoner kr. Även Länkarnas kamratförbund, Sällskapet Länkarna och vissa andra organ får förstärkta bidrag till sin verksamhet.

Justitiedepartementets område

Genom en ny *trafikskadelag* den 1 juli förbättras skyddet för dem som skadas i trafiken. Liksom hittills ska varje motorfordonsägare ha sitt fordon trafikförsäkrat. Ersättning betalas ut ur trafikförsäkringen, så snart någon i fordonet skadas. Både förare och passagerare har alltså rätt till ersättning. Dessutom ges ersättning till utomstående, t ex fotgängare och cyklister, som skadas i följd av trafik med fordonet. Full er-

sättning ges för alla personsador, oberoende av om någon har skuld till olyckan eller inte. I princip är det utan betydelse om den skadade själv har medverkat till skadan. Bara i rena undantagsfall får ersättningen minskas på grund av sådan medverkan. Frikopplingen av ersättningssystemet från skadestandsreglerna innebär att ersättningarna kan betalas ut snabbare och utan krångliga utredningar i skuldfrågan.

Särskilda regler om *ersättning för skador vid motorävtlingar* finns i en ny lag om motortävlingsförsäkring. Enligt lagen måste alla som ordnat en motortävling inom inhägnat tävlingsområde ha en särskild försäkring som ger full ersättning till åskådare och funktionärer som skadas vid tävlingen. Ersättning ska ges i princip oberoende av vem som har skuld till olyckan.

Finansdepartementets område

En ny organisation för den statliga *företagshälsövården* börjar byggas upp från halvårsskiftet. Regionala och lokala hälsoråd får ansvaret att planera, bygga upp och driva företagshälsocentraler som skall svara för den statliga företagshälsövården. Företagshälsövården skall bedrivas enligt de riktlinjer som statens avtalsverk och de statsanställdas huvudorganisationer nyligen i avtal kommit överens om. De anställda får majoritetsinflytande i hälsoråden.

Jämställdheten mellan kvinnor och män i statlig tjänst skall främjas, utifrån riktlinjer som riksdagen antog under våren. Verk och myndigheter skall aktivt verka för likvärdiga arbetsförhållanden och lika utbildnings- och befordringsmöjligheter för kvinnor och män. Den tra-

ditionella uppdelningen i manliga och kvinnliga befattningar skall motverkas.

Jämställdhetsarbetet skall ske i nära samarbete med de anställdas organisationer. En gång per år skall myndigheterna för regeringen redovisa vilka åtgärder som vidtagits, effekterna av dessa och vilka ytterligare åtgärder som planeras.

Handelsdepartementets område

NY MARKNADSFÖRINGS-
LAG: Den nya marknadsföringslagen träder i kraft. Genom den blir det bl a förbjudet att sälja eller hyra ut varor som är farliga eller otjänliga för sitt ändamål. Vidare införs informationsplikt. Produkterna ska antingen märkas på ett visst sätt eller marknadsföras på ett sakligt sätt i annonser och annan reklam.

Konsumentverket ska i första hand förhandla fram lösningar. Konsumentombudsmannen (KO) har dock möjlighet att föra ärenden till marknadsdomstolen.

Konsumentverket slås samman med KO (Konsumentombudsmannaämbetet). Nuvarande KO Sven Heurgren blir generaldirektör.

Jordbruksdepartementets område

STRÅLSKYDDET: Strålskyddslagen, som f n gäller bara joniserande strålning, ändras så att den ska kunna tillämpas också på icke-joniserande strålning. Lagen kan därmed tillämpas på strålning från tex radaranläggningar och mikro vågsugnar liksom på strålning från lasrar samt på ultraljud. I samband med detta har statens strålskyddsinstitut organiserats om och getts ökade resurser.

Forskarutbildning våren 1976

Läsåret 1975/76 påbörjade enligt den preliminära rapporteringen 2 400 studerande forskarutbildning vid universitet och högskolor, en oförändrad tillströmning jämfört med läsåret 1974/75, meddelar SCB.

Vårterminen 1976 var totalt 15 500 registrerade i forskarutbildning vid universitet och högskolor enligt den preliminära rapporteringen vid terminens början. Antalet är i stort sett oförändrat jämfört med motsvarande rapportering våren 1975. Ca 12 500 (81 proc) av de registrerade uppgavs vara studieaktiva — en minskning med 400 jämfört med föregående vårtermin. Av de aktiva avsåg 94 proc avslägga doktorsexamen (enligt 1969 års bestämmelser), 5 proc psykologexamen och 1 proc licentiatexamen eller disputationssprov för doktorsgrad enligt äldre bestämmelser. Våren 1975 var motsvarande andelar 87 proc, 11 proc resp 2 proc. Minskningen av andelen psykologstuderande från 11 till 5 procentenheter — en minskning med 800 studerande — sammanhänger med att spärrar allmänt infördes vid antagning till psykologutbildning höstterminen 1972. Många psykologstuderande antagna före hösten 1972 har under läsåret 1975/76 examinerats eller avbrutit sina studier.

Samhällsvetenskaplig fakultet är fortfarande den största forskarutbildningsfakulteten med 4 280 registrerade (28 proc av samtliga) — av dessa var drygt 900 registrerade inom psykologutbildningen. Humanistisk fakultet hade 3 020 registrerade i forskarutbildning (20 proc), matematisk-naturvetenskaplig fakultet 2 870 (19 proc), teknisk fakultet 2 200 (14 proc) och medicinsk fakultet 1 960 (13 proc). Vid övriga fakulteter och högskolor fanns tillsammans 1 200 registrerade (8 proc).

Andelen kvinnor av samtliga registrerade var 26 proc vårterminen 1976. Detta är en minskning med 2 procentenheter jämfört med våren 1975. Minskningen sammanhänger med att antalet registrerade i psykologutbildning sjunkit kraftigt.

Genomsnittsåldern för aktiva studerande i forskarutbildning

vårterminen 1976 var 33 år för män och 35 år för kvinnor.

Var sjunde aktiv studerande i forskarutbildning hade forskarutbildningsstipendium eller forskningsrådsassistenttjänst. Högst var andelen vid juridisk fakultet (23 proc) och lägst inom kliniska ämnen vid medicinsk fakultet (4 proc). Var tredje studerande hade universitetslärtjänst (assistent-, amanuens- eller övrig universitetslärtjänst på hel- eller deltid). Vanligast var universitetslärtjänst vid odontologisk fakultet (74 proc), inom teoretiska ämnen vid medicinsk fakultet (67 proc) och vid veterinärhögskolan (65 proc). Lägst andelarna med universitetslärtjänst uppgavs inom kliniska ämnen vid medicinsk fakultet (12 proc), vid teologisk fakultet (16 proc) och vid humanistisk fakultet (18 proc).

Skolhälso

Skolhälsovärdsutredningen tillsattes i februari 1974. Utredningsuppdraget har omfattat skolhälsovärdens innehåll, organisation och huvudmannaskap och förslagen gäller eleverna i grundskolan, gymnasieskolan och folkhögskolan.

I dess nu framlagda betänkande konstateras att skolhälsovärdens kvalitet till stor del är beroende av *skolsköterskans* möjligheter att fullgöra sina arbetsuppgifter. I dag kan en heltidsanställd skolsköterska ha ansvar för 1 500 elever, en bestämmelse som härstammar från 1944, då bl a arbetstiden var 48 timmar i veckan. Utredningen har funnit att elevantalet bör sänkas till ca 800 och föreslår att detta bör vara genomfört till läsåret 1981/82. Förslaget innebär att ytterligare ca 400 skolsköterskor behöver anställas. Kostnaden för detta har beräknats till 25 milj. kronor.

Läkarinsatserna har hittills dels reglerats av den tid som sjukvårdsbundna och privatpraktiserande läkare kunnat avvara från sitt huvudarbetsområde. Dels har de reglerats av kommunernas ekonomiska möjligheter eller svårigheter att tilldela tillräcklig tid.

För att läkarna ska kunna klara de uppgifter som vilar på dem har utredningen funnit det angeläget att ge vissa riktlinjer. För skolläkarna rekommenderas ett högsta elevantal på 200 elever per veckotimme. En heltidsanställd läkare bör inte ha ansvaret för mer än 4 500 elever. Förslaget innebär ett ytterligare behov av ca 2 400 läkarveckotimmar, vilket kan beräknas kosta 10 milj kronor.

Utredningen föreslår att årskursbundna *klassundersökningar* även i fortsättningen bör finnas kvar men att de minskas till antalet. De föreslås förlagda till årskurserna 1, 4 och 8 i grundskolan och till årskurs 1 i gymnasieskolan. Utredningen specificerar också vad dessa undersökningar ska omfatta för de skilda årskurserna. Så ges tex förslag till vilka syn- och hörselundersökningar som bör utföras. Bl a föreslås att översynhetstest ska genomföras i årskurs 2 i grundskolan för att de elever som har besvär vid närarbete ska kunna få hjälp så tidigt som möjligt. Utredningens förslag ger också ökade möjligheter att följa elevernas kroppsliga utveckling vilket bl a innebär möjligheter att tidigt finna tillväxtrubbningar och eventuella ryggåkommor hos eleverna.

Dövtolkarna — ett billigt experiment

En gång i världen, det var så länge sedan som på våren 1967, uppmärksammade Statens Handikapputredning dövas behov av att få teckenspråkskunniga tolkar vid kontakter med omvärlden, skriver *SDR-kontakt* 5/76. Det var Ingemund Bengtsson, ordförande i utredningen, som själv satt och gjorde anteckningar vid en uppvaktning i gamla riksdagshusets korridor. Han var då riksdagsman. Idag är han arbetsminister och har bl a också invigt dövas storstilade kurs- och fristidsgård på Trundön i Piteå.

Alltnog, det blev även kontakt med Sven Aspling och till vårdagens 1968 lade regeringen en proposition på riksdagens bord. Det beslut som sedan togs innebär att staten betalade en försöksverksamhet med tolkar som landstingen ålades att administrera.

Försöksverksamheten har varit mycket värdefull. Dels för döva som fått hjälpen och dels för att utvärderingen av den resulterat i att Socialstyrelsen nu föreslår landstingen att anordna en permanent verksamhet med tolkhjälp åt döva. Det måste även sägas att det varit ovärderligt att få teckenspråket auktoriserat och få bort fördomarna mot dem som drabbats av handikappet.

Det är intressant att konstatera hur blygsamma kostnaderna har blivit för staten. Från 1970 till 1975 har det stigit gradvis från 176 000 till 481 000 kronor per år.

Det var verkligen inte någon dyrbar reform riksdagen tog. En förklaring är givetvis att tolkhjälpen varit sparsamt erbjuden på sina håll, en annan förklaring är att tolkarna varit utsökt dåligt avlönade.

Och hur blir det nu? frågar tidskriften. Det råder brist på tolkar som lärt teckenspråket under uppväxtåren (dövas barn).

Det vi knappast vågat hoppas på har glädjande nog inträffat. Det finns fullgoda tolkar som lärt sig teckenspråket och förstår döva trots att de inte växt upp med döva familjemedlemmar. Men även de är ännu för få till antalet. Om vi ska få ett önskvärt antal fullgoda tolkar, villiga att hjälpa döva, måste vi först och främst förlita oss på skolöverstyrelsen. Sö måste satsa mer på kurser i teckenspråk. Både kvantitativt med längre och rikare kurser.

Oavsett vem som nu blir landstingets dövtolk så får de ett mycket stimulerande och meningsfullt arbete.

Framgång för ILO

På ILO:s sysselsättningskonferens som hölls i Genève i juni

samtidigt med den sedvanliga arbetskonferensen antogs en deklaration och ett handlingsprogram för hur världssysselsättningen skall förbättras. Därmed lyckades ILO skapa trepartisk enighet mellan i- och u-länder i frågor där andra FN-organ tidigare misslyckats.

En redaktionskommitté utarbetade i slutskedet ett enda slutdokument med de olika arbetsgruppernas rapporter som grund. I dokumentet framhålls särskilt att ökad produktiv sysselsättning är en betydelsefull komponent i en basbehovsstrategi.

Handlingsprogrammet skall nu ligga till grund för ILO:s verksamhet särskilt i fråga om det tekniska biståndet. Om programmet skall leda till några varaktiga förbättringar för jordens nödlidande beror på viljan hos de enskilda ländernas regeringar.

Alkoholrapporten

Riksskatteverkets kommuniké om försäljning och missbruk av alkohol drycker kommer för första halvåret 1976 snabbare än någon gång tidigare (den var klar en av de sista dagarna i augusti). Den lyder i sammandrag:

Alkoholkonsumtionen minskade något under första halvåret 1976. En mindre ökning av sprit och vin uppvägs väl av en minskning för starköl och öl. Antalet fall av fylleri samt av trafikonykterhet och hembränning som kommit till polisens kännedom minskade påtagligt.

Försäljning av *spritdrycker* för förtäring uppgick under första halvåret 1976 till 29,9 milj liter. Detta innebär en ökning med 2,5 % från samma tid 1975. Utminutereringen av spritdrycker från systembolaget steg med 3 % till 28,8 milj liter, medan utskänk-

ningen (systembolagets försäljning till restauranger) minskade med 12 % till 1,0 milj liter.

Under årets första sex månader sålde systembolaget 32,8 milj liter *vin*. Det var 1 % mer än under samma tid 1975. Lättvinet ökade med 2 % till 27,9 milj liter. Starkvinet minskade med 3 % till 4,9 milj liter.

Den av systembolaget redovisade försäljningen av *starköl* uppgick under första halvåret 1976 till 11,6 milj liter, eller 3 % mindre än under samma tid 1975. Försäljningen av *mellanöl* (skattepliktig utlämning + import) uppgick till 153,4 milj liter eller 3 % mindre än under första halvåret 1975. Pilsnern fortsätter sin kraftiga minskning och konsumtionen uppgick endast till 12,4 milj liter, en minskning med 24 %. För lagrat lättöl slutligen steg omsättningen med 7 % till 51,2 milj liter. Sammantaget minskade försäljningen av lagrade malt-drycker med 3 % till 228,6 milj liter.

Den *totala alkoholkonsumtionen* i form av spritdrycker, vin, starköl och öl — mätt i alkohol 100 % per invånare över 15 år — beräknas ha minskat från 3,69 liter under första halvåret 1975 till 3,67 liter under samma tid 1976.

För första halvåret 1976 rapporterades 54 105 omhändertaganden för *fylleri* mot 60 062 under samma tid 1975. Det innebär en minskning med 10 %. Antalet omhändertaganden av kvinnor minskade från 2 718 till 2 549. För ungdomar under 20 år var minskningen 12 %, från 5 387 till 4 735. För åldrarna 15—17 år redovisas för årets sex första månader 1 879 fylleri fall mot 2 210 samma tid 1975. För barn under 15 år var motsvarande siffror 171 resp 202. Av dessa 171 var 98 pojkar och 73 flickor.

Halvårsstatistiken över brott som kommit till polisens kännedom visar att antalet skäligen

misstänkta fall av *trafiknykterhetsbrott* har minskat med 8 % till 8 204.

Antalet *hembränningsbrott* som kommit till polisens kännedom under första halvåret uppgick till 86. För motsvarande period 1975 var antalet 138. De senaste årens nedåtgående tendens förstärks därmed ytterligare kraftigt.

Tobaksreklamen

I en ledare i tidskriften *Tobaken och vi* (2/76) anslås lite mer dämpade tongångar än man är van vid i frågan om tobaksreklamen:

Det är kanske omöjligt och onödigt att helt strypa kommunikationen mellan tobaksproducenter och — konsument. Det kan komma att finnas legitima informationsbehov som motiverar att man tolererar viss tobaksannonsering — även om alla de nuvarande marknadsföringsåtgärder som direkt stimulerar till tobakskonsumtion självfallet måste stoppas. Den senaste tidens erfarenheter visar dock att den kommande lagstiftningen för att bli effektiv inte får utformas som långtgående, i detalj definierade inskränkningar av en principiellt tillåten tobaksreklam. En hanterlig lag måste innehålla grundläggande förbudsregler ifråga om reklam och annan marknadsföring för tobaksvaror och rökdon. Vad som sedan skall detaljdefinieras är de ev möjligheter till undantag och dispenser som kan medges utan att hälsointressena skadas. Först med en sådan princip kan vi hoppas begränsa problem med gränsdragningar och kryphål.

Om man är principiell anhängare till tryckfriheten — som också gäller annonsering, ehuru varje annonsorgan har rätt till sin egen etik — är det svårt att acceptera en lagstiftning med "dispenser". Det blir så rysligt mycket kattrakande kring sådant. Men det är tacknämligt att resonemangen är fria från fanatism.

Tobaksvarningar från års-skiftet

I dec 1975 beslutade riksdagen att alla tobaksvaror fr o m 1 jan 1977 skall märkas, dels med varningstext med uppgift om hälsorisker förbundna med tobaksbruk, dels innehållsdeklareras beträffande nikotin, tjära och kolmonoxid.

Socialstyrelsen erhöll uppdraget att genomföra lagens stadgande, och att vara tillsynsmyndighet.

Lagen har två uttalade syften: att informera om hälsorisker vid tobaksbruk, att informera om mindre farliga sätt att röka.

Av kommentarer i propositionen framgår att det inte får förekomma allmänna uppmaningar om att sluta röka.

Socialstyrelsen är klar med underlaget för hur förpackningarna skall se ut 1 jan 1977. Det innebär i korthet följande:

På cigarettförpackningar kommer att finnas en varningstext på framsidan (ca 1/3 av ytan), samt en innehållsdeklaration på paketets gavel.

Sexton (16) olika varningstexter kommer att finnas i cirkulation under en given tidsperiod. Den enskilde rökaren möter alltså nya texter efter hand. Vi hoppas därmed bibehålla uppmärksamheten kring texternas budskap.

För piptobak, cigariller och snus blir det en text för vardera typen av förpackning.

Cigarettförpackningarna skall dessutom ha innehållsdeklaration med uppgift om halten av nikotin, tjära och kolmonoxid. Vidare kommer att finnas jämförelsetal, så att rökaren kan orientera sig mellan olika märken, med hänsyn till dessa halter.

Det sker genom att ett genomsnittsvärde för föregående års sortiment anges.

Tillsynsmyndighet är socialstyrelsen.

"Naturmedel" fria

Socialstyrelsen har nu till socialdepartementet lämnat sitt förslag om ändring i läkemedelsförordningen med anledning av naturläkemedelsutredningens betänkande. Socialstyrelsen föreslår följande:

Oskadliga preparat får genom ändring i läkemedelsförordningen säljas i hälsofrämjande syfte under namn av *naturmedel* utan att deras medicinska värde behöver bevisas.

Till *naturmedel* räknas dels de utspädda homeopatiska medlen som idag får säljas fritt, dels medel från växter och djur för vilka det finns betryggande erfarenhet, att de ej medför hälsorisker. Injektionspreparat kan aldrig betraktas som ofarliga, varför de måste vara kvar under läkemedelskontrollen även i fortsättningen.

Den som säljer ett naturmedel skall anmäla detta till konsumentombudsmannen. Marknadsföringslagens bestämmelser gäller för försäljningen. Om medlet är avsett att säljas gäller även livsmedelslagen.

Socialstyrelsen skall utfärda generella anvisningar om dessa naturmedel och skall kunna stoppa sådana medel som visats medföra hälsorisker eller som det erfarenhetsmässigt finns skäl befara att de kan vålla sådana risker.

Naturläkemedel, som ej uppfyller fordringarna för att klassificeras som naturmedel, skall fortfarande ligga under läkemedelskontrollen.

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om en beteendevetenskaplig undersökning av *användningen* av naturläkemedel. Däremot anser socialstyrelsen att förslaget om prövning av dessa medels *verkan* behöver ytterligare utredas bl a för att sådan prövning i vissa fall kan förutsätta, att man avbryter behandling med medel med säker effekt för att prova effekten av ett naturläkemedel vars effekt är svår eller omöjlig att mäta med vetenskapliga metoder.

Det bör framhållas, att hela diskussionen om sk naturläkemedel rör de traditionella medlen utan vetenskapligt säkerställd effekt. Diskussionen gäller inte

sådana medel från naturen vilkas effekt är bevisad och vilka således är erkända av vetenskapen t ex digitalis och insulin.

"Naturmedel" och "naturläkemedel" — Det lär inte bli lätt för allmänheten att skilja på fågel och fisk. Men den liberalare syn som skymtar hälsas med tillfredsställelse.

Straffskatt på våld?

Väldinslagen i massmedia visar en tendens att ständigt öka, skriver BRÅ, information från brottsförebygganderådet (2/76). Professor *Ake W Edfeldt* vid Stockholms universitet menar att enda möjligheten att komma tillrätta med det nuvarande utbudet av våldsfilm och våldsprogram i TV är att använda ekonomiska sanktioner. Detta gäller också de snart aktuella TV-kassetterna och videoplattorna.

Om man genom straffbeskattning gör det olönsamt att producera, importera eller visa underhållningsfilm, kommer intresset för den branschen utomordentligt snabbt att gå mot nollstrecket, säger han.

— Det är sådana beskrivningar i ord och bild av våldshandlingar eller av förberedelser till våldshandlingar som ges en särskilt långdragen, detaljrik och förgrovd utformning. Inte för att de behövs för förståelsens skull, utan för sin egen skull, säger *Ake Edfeldt*.

Uppslaget är lustigt — vi är alla överens om att våldet inte bör glorifieras, helst inte ges någon plats alls i radio- och tv-underhållning. Men vad gör man åt Rapport och Aktuellt, där våldet så ofta dominerar. De ofelbara patentröskningarna har inte stor plats i en ond värld. Men å andra sidan finns det annat än våld att rapportera om — bara man vill.

Fler inskrivna — färre examina

Under hela vårterminen 1975 ökade antalet nyinskrivna vid universitet och högskolor med 12 proc jämfört med vårterminen 1974 meddelar SCB. Antal närvarande minskade 1 % och antalet examina minskade med 10 %.

Det totala antalet nyinskrivna vid samtliga universitet och högskolor under vårterminen 1975 var 13 400. Av dessa inskrevs 55 proc för första gången vid universitet eller högskola, medan 45 proc någon gång tidigare hade varit inskrivna vid annan fakultet eller läroanstalt. Jämfört med vårterminen 1974 ökade det totala antalet nyinskrivna med 12 proc och de första gången inskrivna med 14 proc.

Antalet närvarande studerande vid samtliga universitet och högskolor var 103 500, vilket innebär ca 1 proc minskning jämfört med vårterminen 1974 och en (normal) minskning med 3 proc jämfört med höstterminen 1974. Av de närvarande deltog 12 900 studerande i forskarutbildning.

De filosofiska fakulteterna hade 60 300 närvarande studerande under vårterminen 1975, vilket innebär en minskning med 4 proc jämfört med vårterminen 1974. Minskningen har skett både bland studerande i grundutbildning och studerande i forskarutbildning. Humanistisk fakultet har minskat 5 proc, samhällsvetenskaplig 4 proc och matematisk-naturvetenskaplig fakultet 5 proc, allt jämfört med vårterminen 1974.

Totalt avlades 11 500 examina under vårterminen 1975, vilket innebär en minskning med 10 proc jämfört med motsvarande antal vårterminen 1974. I antalet examina ingår 1 100 högre examina (licentiat-, doktors- och psykolog-examina).

Vid de filosofiska fakulteterna avlades 4 000 grundexamina, vilket är en minskning med 29 proc jämfört med vt 1974. Minskningen beror delvis på att de studerande fr o m januari 1975 endast efter särskild dispens får avlägga examen enligt äldre bestämmelser och därför inte kan avlägga både en fil kand och fil mag, vilket varit vanligt bland studerande tillhörande den tidigare studieordningen (dvs inskrivna före 1969-05-01).

SIDA-stöd åt enskilda initiativ

SIDA har beslutat dela ut 11,5 miljoner kronor till 20 svenska enskilda organisationer för u-landsprojekt och 69 volontärer. Bidragen avser huvudsakligen projekt inom undervisningsområdet (11 projekt), men även hälsovård (7 projekt), kooperation (7 projekt), jordbruk (2 projekt) och facklig utbildning (2 projekt) finns med bland de SIDA-stödda projekten.

SIDA-bidrag till enskilda organisationers u-landsprojekt följer samma principer som det statliga biståndet, nämligen att insatsen bör bidra till social utveckling och utjämning i mottagarlandet. Vidare måste i regel mottagarlandets myndigheter godkänna och välkomna insatsen. Organisationerna måste också själv täcka en betydande del av kostnaderna.

Bidrag har lämnats till undervisningsprojekt som Adventist-samfundets yrkesskola för flickor i Ghana och Svenska Kyrkans Missions alfabetiseringskampanj i Etiopien. Hälsoprojekt som Helgelseförbundets hälsostation i Swaziland och Svalornas peruanska informationsbroschyr om barnuppfödning har också fått SIDA-pengar liksom Swedish Co-operative Centre för kooperativt utbildningsprojekt i Egypten och för internationella kooperativa alliansens regionkontor i Indien och Tanzania. Pingstmissionens och Frikyrkan Hjälpers trädplanteringsprojekt i Sudan har fått bidrag av SIDA liksom LO/TCO för fackliga utbildningsinsatser i Afrika.

Inom det anslag som nu har fördelats till enskilda organisationers u-landsinsatser finns också bidrag till 69 volontärer. Dessa rekryteras och anställs av organisationerna själva, men SIDA ger bidrag till kostnaderna för dem. För närvarande arbetar drygt 200 SIDA-stödda volontärer för enskilda organisationer i Afrika, Asien och Sydamerika.

Svavel och trovärdighet

En fortsättning på den påbörjade nedtrappningen av svavelutsläppet i Sverige är en förutsättning för att ett svenskt agerande för minskningar även utomlands ska verka trovärdigt. Det säger statskontoret i sitt yttrande över betänkandet "Mindre svavel — bättre miljö".

Av utredningen framgår att bara en mindre del av det totala svavelnedfallet i Sverige kommer från inhemska utsläppskällor. Därför är det viktigt att övertyga andra länder om att minska utsläppen. Till detta ändamål har statskontoret i ett tidigare sammanhang understrukit vikten av att ett handlingsprogram för ett intensifierat samarbete med andra länder tas fram.

När det gäller de inhemska svavelutsläppen så anser statskontoret att de kan minskas genom en förbättrad styrning av energikonsumtionen, dvs en begränsning av energianvändningen. Ett exempel på en sådan styrning har statskontoret förordat i sitt yttrande över energiprognosutredningens betänkande: kommittéer och myndigheter som lägger fram förslag som får följder för energiförsörjningen ska samtidigt redovisa dessa effekter då det egentliga förslaget presenteras.

Det är vidare angeläget att en förbättrad insamling och bearbetning av information inom energiområdet kommer till stånd som kan ge ökad klarhet om samband mellan olika faktorer. Statskontoret pekar på att det redan finns ett datasystem som arbetar med uppgifter om förorenade anläggningar och dessas utsläpp i luft och vatten. En utbyggnad av detta system till att omfatta även uppgifter om kvantiteten av olika råvaror och energislag skulle kunna ge värdefulla upplysningar om industrins förbrukning av energi.

Förutom information om energiförbrukning och utsläpp behövs en kontinuerlig uppföljning av förändringarna i miljön till följd av svavelnedfallet.

Om viktiga nu nära ting

Naturligtvis ska vi vara tack-samma över att saker och ting utreds här i landet, även om det stundom kan vara irriterande att få till svar av ett tillfrågat statsråd: Det är under utredning.

Men hur långt skall utredningsraseriet gå? Jag fick 76-06-17 ett pressmeddelande från Dansarutredningen så börjande:

ATT UTBILDA SIG TILL YRKESDANSARE

Baletteknik, jazzdans, fridans, akrobatik, karaktärsdans och improvisation kommer att stå på schemat för en klass i grundskolan i vardera Stockholm, Göteborg och Malmö när dansarutredningens förslag blir verklighet.

I dag får den som vill utbilda sig till yrkesdansare till stor del själv bekosta sin utbildning. Endast eleverna vid Operans balettlevskola har gratis undervisning. Utbildning av yrkesdansare sker, förutom vid Operan, vid Stora Teatern i Göteborg, Malmö stadsteater och vid Balettakademien i Stockholm. Undervisningen vid teatrarna sker på eftermiddagar och kvällar efter den vanliga skoldagens slut.

Dansarutredningen, som i dag överlämnade sitt betänkande Utbildning av yrkesdansare (Ds U 1976: 8, 9) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén, föreslår att utbildningen av yrkesdansare skall samordnas med grundskolan och att en tvåårig specialkurs skall anordnas vid en gymnasieskola i Stockholm.

En gång trodde vi att dans är lek, att man dansar av glädje eller därför att man känner sig högtidlig (det finns Psaltarpsalmer därom), men inte trodde vi någon gång att det skulle göras till föremål för högtidlig grundskoleutbildning.

Härnäst? Skrattkurser och höja-leven-kurser och varför inte kurser i laga spel och dobbel.